

ХРЕСЧЕН САССИ

ЮН КУН

2014,
су, 21

38 (2450) ¹
Хакё ирёклё
Эрнере икё хут тухать

1991 сулхи ака уйахён 21-мёшёнче тухма тытәннә

ВАЙ ПАТӘР!

Самана тапшипе

Совет тапхәрәнче ура синче сирёп тәнә «Хёрлө партизан» хушаләх паян та хайён хаватне чакармасть. Ял сынни тарёпе пухнә пурләха Пучинкесем пасар реформисен тапхәрәнче салатман. Кунта халё те колхоз пекарни, арманё, утарё аңәслә ёслет. Ҙав тери пысәк тупәш күмесен те тепёр чухне пурнәса сыпәнтарма май парасәе вёсем. Акә пекарнәра виҘё сын ёслет. Кунне ватамран 300 буханка Ҙакәр тата булка, хуплукәль пёсереҘсё. Вёсене хушаләх лавкинчех сутаҘсё. Пучинке Ҙакәрне туянма таврари ялсенчен те килеҘсё. «Ҙирём сул ёслет пекарня, – паллаштарчё кунти ёсхёлпе Ирина Максимова ертүҘсё. Маларах чылай Ҙакәр пёсерттёмёр. Халё конкуренци вайланчё. Ҙапах та районта колхоз пекарнисем юлмарёс, пирён Ҙсё тёрёс-тёкел ёслет».

Асәннә хушаләх ытларах выльәх-чёрлөх ёрчетес енёпе тәрәшать. Ёне выльәх шучё 1000 яхән, Ҙав шутра сәвакани – 308 пуҘ. Унсәр пуҘне 500 пуҘ сысна тата 25 лаша пур. «Хальхи вәхәтра лашапа мёнле усә куратәр?» – кәсәклантәм әпё. «Чән та, чылай ёсе паян техника пурнәслать. Лаша синче ситённёнунсәр пурнәс илемё сук, утланса чупатпәр», – терё Николай Иванов хушаләх ертүҘси. Ахальтен мар сулсеренех ку тәрәхри Камай уйёнче кәсәклә әмәртусем иртеҘсё-ске.

Кунсеренех патшаләха 4100-4200 кг сёт парать хушаләх. Ана вырәнти сёт-су завочё (вәл иккёмөш сул Ҙсё ёслет) йышәнать. Хальхи вәхәтра пёр литр сёте 19 тенкё те 50 пуспа сутаҘсё. Хәш-пёр тәрәхра унән хакё 14 тенкё Ҙсё юлнине калаҘсё. Ку тёлөшпе ЙёпреҘсем аптрамаҘсё эппин. Ҙавна пулах ял-йыш та ёне выльәх шутне ўстернине паләртрё ял тәрәхён пусләхё Николай Фе-

Оксана Светлова, Вера Петрова тата Олимпиада Егорова

доров. «Хёрлө партизан» та ситес вәхәтрах вёсен шутне ўстересшён. Ҙавна май тепёр вите юсаса сёнетесшён.

Выльәх-чёрлөхе тәрантарма тыр-пул, нумай сул ўсекен курәк, куккурус акса илеҘсё. Ҙёр улми лаптәкё пысәках мар. «Иккёмөш Ҙакәра» хушаләх столовайёнче усә курма Ҙсё ситёнтереҘсё. КәҘал пёрремөш хут судан курәкне акса хәварнә. Апатланмәш тенёнрен Ҙакна паләртмалла: сур аки, вырма вәхәтёнче ёсченсене кунне икё хутчен тўлевсёр ситереҘсё.

КәҘалхи сур акине те аңәслә вёслерёҘ Пучинкесем. 1200 гектар сине ял хушаләх культурисем акса хәварчёс, унсәр пуҘне кёрхисем 250 гектар Ҙёр синче ешереҘсё.

Шаләва та вәхәтра тўлеме тәрәшәҘсё. Ака вәхәтёнче трактористсем кунне 1 пин тенкё укә ёслесе илнине паләртрё ертүҘсё. Шел те, механизаторсем ватәлни (ватамран 54-55 сулсенче), Ҙамрәксем ял хушаләх енне туртәнманни синчен пәшәрханса пёлтерчё вәл. «Ферма ёсченёсем те вәтәршар сул вай хураҘсё. Вёсем пенсие тухсан кампа ёслемелле? – терё Николай Михайлович. – Ҙамрәк специалистсем килмеҘсё. Сәмахран, пире паянах зоотехник кирлё. МиҘе сул заявка тәратмарәмәр-ши?»

Хәй Ҙавантах Ҙамрәк специалистсене патшаләх пуләшу пани пирки те сәмах хускатрё. Лешсем субсиди илнё хыҘҘан, килёшүри йёркене пәсса, ёсрен сухалаҘсё иккен. Укәсана каялла шыраса илмелли саккун сукран нимён те тәваймән. ЕртүҘсён вёсен вырәнне каллех сын шырама тивет.

Техника туянма та май тупать колхоз. КәҘал Ҙсё темиҘе трактор, сеялка тата комбайн илнё. «Хир карапне» кредитпа туяннә пулсан, ытине – хайсен укәпие. Хәшө-пери вёсенчен кәҘалхи акана хутшәнма та ёлкёрнё.

Сур аки хыҘҘан Акатуй уявне паләртаси йәлана кёнё. Сулсеренех ял ёсченёсем пёрле пухәнса ака пәтти сиеҘсё. Чи маттур ёсченсене кәҘал та парнесемпе хавхалантарёс. Ял хушаләх культурисене шәтса ситённе вара тура хёвел ашши те, сумәр та патәрах.

Валентина ПЕТРОВА.
ЙёпреҘ районё.
Автор сән ўкерчөкё.

ҘАНТАЛӘК

Шупашкарта	Вәхәт	21.05	22.05
Температура, °С	2-4 сехетре	+17	+17
	14-16 сехетре	+27	+28
Сумәр Ҙавать		–	–
Атмосфера пусәмё, мм		757	753

Тёллөвлө ёс хушнә

РаҘҘей правительствине ертсе пыракан Дмитрий Медведев Ял хушаләх, Финанс тата Экономика аталанавён министрствисене агропромышленноҘ предприятийёсенчи лару-тәрәва укәстенкё тёлөшёнчен лайәхлатма пуләшакан майсем шырама хушнә. Ял тәрәхёсен депутатёсен сьезчё хыҘҘан Ҙапла йышәннә вәл. Ҙав майсене утә уйахён 8-мёшөччен пёлтермелле.

Асәннә ведомствәсен ял хушаләхне кәҘал патшаләх пуләшәвёпе иртнё сулхинчен кая мар тивёстермелле. Ҙаван пекех сёт отрасльне аталантарма хушма программа тумалла. Унән проектне утә уйахён 22-мёшөччен хатёрлемелле.

Финанс, Транспорт, Регионсен аталанавён министрствисене 2015 сулхи бюджетта йёркеленё чухне РаҘҘей Федерацийён субъекчөсене вырәнта – халәх йышсәр вырәнсенче – транспорт сўреттересипе Ҙыхәннә программәна пурнәҘлама укә уйәрас ыйтәва пәхса тухма хушнә. Утә уйахён 12-мёшөччен сёнўсем хатёр пулмалла.

Строительство, Экономика аталанавён тата Финанс министрствисен тумалли объектсен проект документне патшаләх енчен тёрёслемелли йёркене лайәхлатас ыйтупа ёслемелле. Ҙакә бюджет укәпие хута каякан объектсене пырса тивет. Ку тёлөшпе сёнўсене чўк уйахён 1-мёшөччен хатёрлесе ситермелле.

Уй кунё – Комсомольскинче

"Уй кунё-2014" курав кәҘал Комсомольски районёнчи Рамис Хайрутдинов фермер тата "Госсорткомиссия" патшаләх учрежденийён Чәваш Енри филиалён асәннә районта вырнаҘнә хушаләхсенче иртет. Республика кунён (сёртме уйахён 24-25-мёшөсенче) уявёпе пёр тевёре тәрәт Ҙак мероприятия.

Унта ял хушаләх техникпие, акмалли-лартмалли вәрләхпа, минерал удобренийёпе, ўсен-тәрана хўтөлөкен имҘампа тивёстерекен пысәк предприятисем хутшәнаҘсё.

Ял хушаләх таварё туса кәларакансем сёр ёсён сөнё меслечөсемпе, тёш тырәпа пахча сымёсён тухәслә сорчөсемпе тата ыттипе паллашма пултараҘсё. Тәкака пёчөклетме май панине хакласа вёсемпе каярах хайсем те усә курёс.

Хёрсех сёр улми лартаҘсё

Эрне пусламәшө тёлне республикари ял хушаләх предприятийёсем пёрчөллө тата пәрса йышши культура-сене 205,4 пин гектар акнә. Ҙакә – планпа пәхнин 98,5 проценчө. Вун тәхәр районта сурхи акана вёслөнө. Улатәр (79,6 процент) тата Шупашкар (98 процент) районёсенче кәна ёсёи юларах пырать.

Сёр улмие 7,3 пин гектар лартнә е планән суррине пурнәҘланә (57,3 процент). Пахча сымёсё хальлөхе – 490, сахәр кәшманё 602 гектар йышәннә. Рапс лаптәкё 2 пин, горчица 2,2 пин гектара ситнө. Ҙаван пекех хушаләхсенче пёр (15 пин гектар) тата нумай сул ўсекен курәксен (4,7 пин гектар) лаптәкөсене сөнөтнө.

Чи лайәх почтальон

ВиҘсёмөш сул ёнтё Федерацин Атәлси округёнчи чи лайәх почтальон ятне пирён ентешсем сөнсе илеҘсё. КәҘал сумлә ята Сёрпү районёнчи Опытный поселокри Ҙыхән уйрәмөнче ёслөкен Наталья Степанова тивёснө. Пултаруллә почтальона скутер парса чысланә.

КЁСКЕН

Инсәтри ял сасси

Пулли вылят, тытакан пулинччә...

Шур суhalсем төсләх катартаңсә

Йёпрең районенчи Савкка ял варринчи пёвере пулсем шыв сийен вылясә сәс. Вәлта тытса ларсан кун қасипе миҗе пулә җакланә-ши? Ахәртнех, кунта пурәнакан җынсенчен ытларах. Пёчәк пулин те йәшса пырать тееймән Савккана. 77 султи Сергей Петрович Наумов пек пусаруҗа-шур суhalсем, Ольга Васильевна Белова (вәлта пенсионер) пек хастар әҗсенсем тата ытти маттур ватә пур-сук җамрәка хәйсенчен төсләх илме хистеҗсә. Тәван ял малашләхә вёсенче пултәр теҗсә. Нумай сул депутатра тәрәшнә Сергей Петровичән обществәлла әҗсе ял халәхә суйлавра Валерий Игнатъева шаннә. Малашне җамрәкән ял пуҗә пулмалла, ытларах ыра әҗс тума җынсене пёр төвве пустармалла.

Лайәх никәс хывнә аслә әру: ирхине кәтү хәваланә чух е усламҗасене сәт пама тухсан ялта йышпа тумалли әҗсене пёрле сүтсе яваҗсә. Нумаях пулмәҗ урамсене типтерленә. "Тасатмасан хамәра лайәх мар вәт-ха", – тет Ольга Васильевна (унән сурчә ларакан вырәнта паллә сыравҗа Николай Тевекел суралса үснә).

Ял җыннисем пёр шухәшлә та туслә пулмасан Савкка җырминче пулсем те савәнса вылямәччәс. Укҗа пустарса җырманна йёркене кәртнә вёсем, ун хыҗҗән шыва пулсем янә. Пёлтәр ялән тепёр пуҗәнче пёве пёвеленә. җырманна чавтарса тасатма хәйсем кәна пустарнә укҗа җитмен. Йышә пёчәк вәт. Ялта суралса үснә укҗаллә җынсем пуләннә. Кәҗал юнашар тепёр пёве тәвасшән. Каллех спонсор шырамалла. "Кирлә-и мана ку әҗс?" – тесе никам та турткаланса тәмаҗ.

Ялсене тирпей-илем кәртессипе район шайәнче конкурс йёркелеҗсә. Виҗәм сул пёчәк ялсем хушшинче Савккасем җәнтернә. Пусарулаҗ җәл куҗ пек тапса тәрсан җапла вәл.

Кун пек ялән вәйә пулмалла пек, анча хальләхе мухтанма пултараймаҗ. 5-6 җамрәк җемье кәна пурәннә ялта. Арҗынсем сахал. "Әпә тата җав җемьсенчи кил хуҗисем кәна. Пётәмпе 7-8 җынран ытла мар", – паләртәтә Сергей Петрович. Мәшәрә виҗә-тәватә сул каялла җәре кәнә хыҗҗән инвалид йвәләпә иккәшәх пурәнаҗсә. Кил хуҗаләхне арҗын тытса пырать тесе те калаймән: сурт умәнчи пахчари йәрансем тирпейлә, пёр сум куракә кураймаҗтән. Йәри-тавра таса. Әне, вәкәр усраҗсә. "Утә-улаәмне нумай хатәрлемелле. Нушаллә мар-и?" – хәрхенес килчә ватәна. Хуравәпе мана вәл шухә җамрәка аса илтерчә: "Мән тертленмелли! Уйра гектар ытла җәр. Утта пёр-пёччен хатәрлеместпёр вәт. Йышпа әҗслетпёр. Паян пёрне пуләшатпәр, ыран – теприне".

Ялти кәтүре 9 өне тата сурәхсем. Эрнәрен тенән вильәх пәхма сүреҗсә Савккасем. Анча җакә вёсене кулянтармаҗ е әна кәтартмаҗсә.

Лавкки пур, әҗлекенә сук

Урәххи канәҗ памаҗ. Лавккана әҗслеттерессийән юлашки сул мән чухлә чупман пулә пусләхсем патне. Сурчә җәнә, кирпәчрен купаланәскер, анча әҗлекен сук. җын тулаймаҗсә. Ялти Ирина Майорова җамрәк пёр вәхәт әҗленә-ха унта. Халә пёчәк ачисене пәхәт те тухаймаҗ.

Лавкка тесен Меланья Михайловна

Татарин (чылай сул Украинәра пурәннәскер) хәйән патне хәнасем ниҳәсан та пуш алапа килменнине асәнчә. "Пирән йывәрләха пёлсе җитнә вёсем. җырткаламаллине пёрле чиксе тухма манмаҗсә. Ансәртран кәтмен хәна килсен лавкка пит кирлә җав", – терә.

Юнашар Пучинке ялә ларать. Кунти пурнәҗ Савккарипе танлаштарсан җәре пёләт хушшинчи пекех. Лавккасен шучә вуннәран иртет. Анча пәри те хәйсен тәрәхне кәрекән пёчәк ялсене эрнере пёрре те пулин тавар сутма пымаҗ. Савккапа күршәллә җәнә Кәләмкассине (вәлта пёчәк ял) автолавкка Канашран сүретмән.

Савкка ялән урамәпе утатән та әләкхи пурнәҗ паллине асәрхатән. Акә йывәҗран

Юрий Кузьмин

Клавдия Волкова

Андрей Николаев хәрәпә Катяәпа

Сергей Николаев

туна сурма ишәлчәк кивә лавкка сурчә. Инсәх мар ларакан хуралтә фельдшерпа акушер пунктчә пулнине пёләтән. Ку җәс-и? Клуб, шул та пулнә. Колхоз, ял администрацийә әҗленә. Машинапа трактор паркәнче чылай техника кәрленә. Паян ниҳәшә те әҗлемест. Самана яла кутән-пуҗән җавәрнә, анча вәйне тәнчах пәтереймен. Тусләхра юлнә вәл. Унтан сүтә хәмленсе ялкәшма хөвте ситерә-и? Кун җынчен Савккасем татса калама хәйимарәс. Чүнәсенче иккәленү суралчә ахәртнех. Ав, Ирина Майорова ачисене лайәхрах пурнәҗпа пурәнтарас килнине пытармарә. Хулари пурнәҗа шута илчәши җамрәк?

Пурнәҗа колхоз әҗәнче ирттернә Ольга Васильевна ялта та, җывәхра та әҗсуки җамрәксене тәван кәтесрен пистернини паләртрә. Канаш хулине сүрес – сул укҗишән сур шалу кәларса хумалла.

Сергей Петрович шухәшәпә – ялти пурнәҗ Мускава пула нумай улшәнәт. җамрәксене унти вәрәм укҗа иләртет. Ватән чүнә ыратәтә тәван яләшән. Мәншән вёсенни пек пёчәк ялсене район пусләхә-

сем, аслә депутатсем сайра пырса сүреҗсә? Вырәнти нуша-терт, татса памалли ыйтусем җынчен каласас килет вёсемпе. Вырәнти ял тәрәх администрацийән пусләхне мар, асләрахисене пырса тиврәс унән сәмахәсем. Лешә вёсем патәнче час-часах пулать. "Әсир килни мән тери аван. Лайәх пулпәрәмәр. Чун усәлчә. Малалла тәрәшма хавхалантарчә", – терә вәл пирәнпе сыв пулласа.

Тепре «сунтарас» марччә

җәнә Кәләмкасси – Савкка күрши. Кунта та тавраләх илемлә, усә та таса сывләш, машина сасси тата төтәмә пуҗа минретмест. Савккасенни пекех ялта сүт җанталәк газә сунать, шыв ыйтәвә аптәратмаҗ: кашни килте җәл. Клавдия Волкова пенсие тухсан тәван ялне җәнә Шупашкартан куҗса килнә. Питех те киләшет әна кунта.

Урама тухса ларнә вәй питти арҗынсемпе каласрәм. Шел, Савккари пек "әна турәмәр, кәна юсарәмәр" тенине илтме

түр килмерә. Ытти өнпе маттур. Төсләхрен, Сергей Николаевич Николаев 6 төрлә хәҗат-журнал җыранса илет. Унашкалли урәх сук.

Әләк ялта лаша чылай тытнә. Тен, җакна курах җәнә Кәләмкассинчен паллә юлан утә тухнә. Илья Москов спорт лашисемпе чупса нумай наградәна тивәҗнә. Халә ют җәр-шывра әҗлесе пурәннәт. Паян ялпәте те пёр лаша кәна: Юрий Орехович Кузьминән вәл. Әне те ялта пёрре җәс, пәрушә те. Тата 3 килте сурәх, 2 җемьере качака усраҗсә.

Ялан апла пулман. Хәй вәхәтәнче җамрәксем икә футбол командиләх пустарәннә. Халә Савккапа җәнә Кәләмкассире шула сүрекән ачасем те вун пёрән кәна.

җәнә Кәләмкассине ял җыннисем суннә җәр теҗсә. Әләк кунта вәрман кашланә-мән, куҗса килнә җынсем әна сунтарса җәр туна. 90 сул (ял кәҗал хәйән юбилейне паллә тәвасшән) иртсен сунтармасарах пәтерес марччә җав ялсене...

Ирина НИКИТИНА.

Сергей ЖУРАВЛЕВ сән үкерчәкәсем.

Жавъртлăх. Жăрушсăрлăх. Жўтлăх

◆ СЕНЕЛĖХ Пусран шăлмĕс

Саккуна пăсса патшалăх регистраци паллиллĕ пулас текенсене малтан та пусран шăлман. Нумаях пулмасть Раççей Федерацийĕн Уголовлă кодексне улшăнусем кĕртнĕ май (2014 сўлхи сў уйăхĕн 5-мĕшĕнче йышăннă 105 номерлĕ "Раçсей Федерацийĕн уйрăм саккун акçене улшăнусем кĕртессе çинчен" саккун) усал шухăшлисенчен тата та сирĕпрех ыйтĕс. Патшалăх регистраци паллине преступлени тăвас тĕллĕвпе хапсансан халĕ 200 пин тенкĕ таран е ирĕк прависĕр хăварнă пĕр сўл хушшинче пустараннă ĕс укци (ытти тупăш) чухлĕ штраф тўлеме тивет. Çавăн пекех 360 сехет таран ирĕксĕрлесе ĕслеттерме е сўлталаклăха ĕслесе юсанмалли вырăна, е тата асаннă вăхăта ирĕк прависĕр хăварма пултарасçĕ.

Усал шухăша малтанах калаçса та-

тăлса е ушкăнпа пурнăçа кĕртсен штраф виçи 300 пин тенкĕ ситет (е 2 сўллаха айăпланă тапхăрта пустараннă ĕс укци чухлĕ). Кун пеккисене саккун 480 сехет ирĕксĕрлесе ĕслеттерме май парать е вĕсем 4 сўл таран ирĕк прависĕр юласçĕ.

Патшалăх регистраци паллине преступлени тăвассишĕн мар, анчах саккуна пăсса илекенсене те административлă майпа явап тыттарасçĕ: 2-5 пин тенкĕ таран штрафласçĕ е 15 талăк таран арестлесçĕ.

Аса илтерер, пĕлтĕрхи юпа уйăхĕн 15-мĕшĕнчен транспорт хатĕресене регистрацилемелли сĕнĕ административлă регламент вăя кĕнĕ. Унпа килĕшўллĕн юрăхсăра тухнă регистраци паллисене сĕç мар, сўхатнисене (вăрланисене) те дубликатпа улăштарма пулат.

◆ ТИМСĔРЛĖХ, ÇĂМĂЛТТАЙЛĂХ Инкеклĕ ир

Вăл ир (сў уйăхĕн 6-мĕшĕнче сўр сĕр иртсен) полици ĕсченĕсем, çав шутра следовательсем те, тĕпчев ирттернĕ хыççăн Комсомольски районĕнчен тухнă. Сын вĕлернипе сыханнă уголовлă ĕс илсе ситернĕ вĕсене кунта. Машина малалла Сĕрпў-Чĕмпĕр автосўлла чупнă. Нумаях та вăхăт иртмен – "Тойота Королла" (полици ĕсченĕсем ларса пынăскер) тата

"ВАЗ-2111" (Комсомольскинчи 30 сўлти арсын тытса пынăскер) пĕр-пĕринпе вирлĕн çапаннă. Икĕ водитель тата Патăрьелĕнчи аслă следователь çаванта ĕмĕрлĕхех куç хупнă. Шалти ĕссен министрствин муниципалитетсем хушшинчи "Комсомольский" пайĕн оперуполномоченнăйне, машинан хыçалти ларкăчĕ çинче пулнăскере, йывăр суранланнипе больницăна асатнă.

Ку тĕслĕх пирки уголовлă ĕс пуçарнă. Жăрушă инкекĕн сăлтавне тĕрлĕ тĕпчев ирттернĕ хыççăн палăртĕс.

Савăнăç вырăнне – хурлăх

Кăнтăрла иртсен Шăмăршăри Çамрăксен урамĕпе чиперех утса пынă 47 сўлти арсын самантранах инкеке лекесси çинчен пач шухăшламан. 35-ри арсын, МТЗ тракторпа сўла тухнăскер, çак вăхăтра апатран ĕсе таврăннă. Темле майпа тракторан хăпарткăчĕпе сўлла суран пыракана çаклатнă. Лешĕ урапа айне лекнĕ, район больницинче пурнăçран уйрăлнă.

Сывлăхне тĕресленĕ хыççăн тракторист руль умне ўсĕр ларни палăрнă. Инкек кăтарнă кун (сў уйăхĕн 6-мĕшĕ) унăн менелникĕпе пĕр килнĕ-мĕн.

◆ ПĖЧĖКРЕНĂСА ИЛ

ПĖлĖве сирĕплетмелле

Ачасем часах сўллахи каникула кайĕс. Пушă вăхăт вĕсен нумай пулĕ. Ача чылайăшĕ урамра ирттерет. Вăл вара ялан асăрхануллă пулма, сўл-йĕр правилисене сирĕп пăханма хистет. Çакна шута илсе Шупашкарта сў уйăхĕн 12-мĕшĕнчен пуçласа сĕртме уйăхĕн 15-мĕшĕнчен "Тимлĕ пулăр – ачасем!" ятпа профилактика ĕсĕ иртет. Çак тапхăрта инспекторсем ачасене машинăра ятарлă кресло сине лартмасăр (унпа ача 12 сўла ситиччен усă курмалла), жăрушсăрлăх пиçихийĕпе сыхмасăр илсе сўрекен водительсене ытларах тупса палăртма тăрăшасçĕ. Сўран сўрекен ачасем сўл-йĕр правилисене мĕнле пăханни тĕреслес тĕллĕвпе рейдсем иртĕс. Каникул умĕн шкулсене çав правилăсене аса илтерсе сўл-йĕр инспекторсемпе уроксем йĕркелĕс. Инкек-синкек сăлтавне инспекторсем ачасен ашшĕ-амăшĕпе те сўтсе явĕс.

Вĕсен шучĕ чакмасть. Кăçалхи 4 уйăхра Шупашкарта кăна пĕчĕккисем хутшăннипе 21 инкек пулнă.

Тепĕр сўлтан чараççĕ

Иртнĕ сўлхи сў уйăхĕнче сўл сўрев жăрушсăрлăхĕ çинчен калакан федераци саккунне улшăнусем кĕртнĕ хыççăн водительсене малашне ют сĕршывра панă удостоверенипе Раçсейре ĕслеттерме юрамани çинчен хыпарланăчĕ. Хамăр патра панă документ кăна вырăнлă. Водительсем çакна мĕнле пăханни ĕспе тивĕстерекен ертўсĕсен тĕреслемелле. Саккуна пăссан вĕсене административлă майпа явап тыттармаллине палăртнăчĕ (50 пин тенкĕ).

Кăçалхи сў уйăхĕнче саккуна каллех улшăнусем кĕртнĕ. Халĕ ют сĕршыв удостоверенийĕпе Раçсейре тата тепĕр сўл машина рулĕ умне ларма (ĕсленĕ чухне) юрат. Малтан чарма палăртнă вăхăта 2015 сўлхи сĕртме уйăхĕн 1-мĕшĕнчен тăснă.

◆ СЫХЛАН

Чўречерен пăхнă – машинине курман

Шупашкарти Лебедев урамĕнчи 3-мĕш сўрт картишĕнчен "Фольксваген ЛТ-46" пĕчĕк автобуса вăрлани çинчен хыпар ситнĕ полицине (сў уйăхĕн 5-мĕшĕнче). Кăшт вăхăтран М.Горький проспектенчи 43-мĕш сўрт картишĕнче темиçе машина пĕр-пĕрин сине пырса кĕнĕ. Кун çинчен хула çыннисем шăнкăравласа пĕлтернĕ. Вăрă ют машина рульне "итлеттерейменрен" сиксе тухнă-мĕн çак лару-тăру. Шупашкарта пурăнакан 44-ри арсын ўсĕр пулнă.

Малтанхи кун маршрут автобусĕпе сўреккен пĕлĕшĕпе вăл эрех ĕснĕ. "Симĕс сĕлене" пуçа минретнĕ хыççăн водитель тĕлĕрсе кайнă пĕлĕшне машинăра сывăрма хăварнă, хай килелле утнă. Вăрансан лешĕ ют транспортпа сўла тухнă.

Çаканшăн уголовлă ĕс пуçарнă. Кунсăр

пуçне руль умне ўсĕрле ларнăшăн мĕскĕне 10 талăклăха арестленĕ.

Сў уйăхĕн 7-мĕшĕнчи ир "ВАЗ-2107-4" машина хуçи хайĕн транспортне тупайман. Ача лартса хăварнă вырăнтан инçе мар инкек пулнă. Унта сўл-йĕр жăрушсăрлăхне тимлекен инспекторсем ĕсленĕ. Ютине куç хывнă асканчăк машинăна картишрен хăваласа тухнă чух темиçе автомобиле тĕксе шайăрттарнă-мĕн. Вĕсен хуçисем тимĕр урхамахĕсем çинчи йĕрсене ирхине кăна асăрханă.

Часах Пировов урамĕнчи стройкăра хуралçăра ĕслекен усă алăкпа пăрахса хăварнă "ВАЗ-2107-4" машина асăрхани çинчен пĕлтернĕ. Çапла тупаннă сўхалнă япала. Вăрă ача усăсăрах пралуксене тўрремĕн сыпăнтарса сўла кăларнă. Халĕ ача тăрăшсах шырасçĕ.

Йĕркене пăсни – акци ирттерни мар

Сў уйăхĕн 5-мĕшĕнче хула çыннисем автомашинăсен пысăк ушкăнĕ Сĕнтĕрвăрри сўлĕпе Шупашкар еннелле кайнине асăрханă. Хăш-пĕр машинан чўречисене тĕттĕмлетнĕ, вĕсенчен сўтă сахал кĕнĕ. Ксенон сўти вырнаçтарни те курма тивнĕ. Теприсен патшалăх регистраци паллисем пулман. Çапла майпа водительсем саккуна пăханмасăр акцие тухнă. Ача вĕсем сўллĕ мар ларкăчлă машинăпа сўреме кăмăллакансен юхамне йĕркеленĕренпе сўлталак ситнине халалласшăн пулнă. Анчах май килмен. Саккуна хирĕçле акци çинчен хыпар илтсенех сўл-йĕр жăрушсăрлăхĕн инспекторсем машинăсен пĕр пайне хайсем тĕреслекен сўл çинче

тытса чарнă, водительсене явап тыттарнă. Ытти транспорт (150 машина яхăн) Президент бульварĕнчи суту-илў сўрчĕ патĕнчи ятарлă вырăнта чараннă. Полици ĕсченĕсем кунта та ситнĕ. Малалла кайма сўла хупсан водительсемпе пассажирсенчен нумайăшĕ машинисене пăрахса тарнă. Чўречисене тĕттĕмлетнĕ водительсем инспекторсем шўтлеменнине кура хура пленкăна хайсемех сўнĕ. Йĕркене пăханман 16 водители административлă явап тыттарма хут сўрнă.

Халăх йышлă сўреккен вырăнсене саккуна пăханмасăр акцисем йĕркелессинчен сыхланмалла. 2012 сўлхи сĕртме уйăхĕнчен ку тĕлĕшпе йĕркене пăснашăн штраф виçисем пысăкланнă.

◆ САККУН САККИ

Вĕренĕн вĕсĕ пулатех

Сĕрпў район пуçлăхĕн сўмĕ пулнă Н. гражданин халĕ хайне ирĕклĕ тытаймĕ. Машина рулĕ умне ўсĕрле ларнăшăн, çакна пула сын вилнĕшĕн асаннă район сучĕпе ача 4 сўла колони-поселенине ямалла айăпланă. Кунсăр пуçне 2 сўл та 6 уйăх нимĕнле машинăпа та сўреймĕ.

Пĕлтĕрхи авăн уйăхĕнче вăл ўсĕр пуçпа, машинăпа сўреме ирĕк паракан документсемсĕр хирĕç транспорт килекен сўл сине сиксе тухнă. Тепĕр машинăпа çапаннă. Йывăр аманнă водителĕн кăшт вăхăтран чунĕ тухнă. Унпа пĕрле ларса пынă сын та суранланнă.

Инкек кăтарнă 33 сўлти арсын айăпне йышăннă, анчах вилĕмпе вĕсленнĕ лару-тăру машина юсавсăррипе пулнине палăртнă. Апелляци хутĕнче çакна кăтартма манман. Уголовлă ĕсе Чăваш Республикин Аслă сучĕ пăхса тухни ача çалайман. Вăл район сучĕн йышăнăвне улăштарман.

Н. гражданин малтан та судпа айăпланнă.

Эрех картран кăларнă

Етĕрне районĕнчи 25-ри С. гражданин иртнĕ сўлла эрехпе пуçа минретнĕ те машинипе сўла тухнă. Калинино еннелле чуптарнă. Нумаях каяйман: Сарьялпа Кĕçĕн Чураш ялĕсем хушшинче сўл сўремелли йĕрке çинчен маннă. Хирĕç сўл сине тухса машинăна пырса çапнă. Унта ларса пынă 59 сўлти хĕрарăм питех те йывăр аманнă.

Судра çамрăк водитель тунман, айăпне йăлтах йышăннă. Условнăй майпа ача 2 сўл та 2 уйăха (2 сўлĕ – тĕреслев вăхăчĕ) ирĕк прависĕр хăварнă. Çавăн пекех тепĕр икĕ сўл вăл транспорт рульне тытаймĕ.

◆ ШУТА ИЛ

Вăхăт перекетленет

Автомобил транспорта тата вĕсен прицепне регистрациленĕ, вĕсемпе сўреме экзаменсем тыттарнă, водитель удостоверенийĕсем панă чухне патшалăх автоинспекци ĕсченĕсен малашне сынсенчен, организацисенчен документсем ыйтмалла мар. Вĕсем патшалăх влаç органĕсенче пулмалла. Кăçалхи 4 уйăхра 1325 сын инспекцирен интернет урлă патшалăх пулăшавĕ илнĕ. Инспекторсем ыйтусене вăхăтра татса панă.

Электрон майĕпе ĕс тăвас тесен патшалăх пулăшавĕсен пĕрлехи порталĕнче регистрациленмелле.

Страницăна Ирина НИКИТИНА хатĕрленĕ.

Кăларăм Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерствин пулăшнипе тухса тăрат.

Культура җулталәк

Вайя тухрәс ачасем

Йәпрәс районенчи Пучинкери ватам шулталәк вунә сул ытла «Чаваш вайи» уяв иртет. Аңа хай вайхәтәнче Людмила Клементьева, Елизавета Михайлова тата Лилия Иванова вөрентекенсем пусарса янә. Людмила Николаевна Елизавета Михайловна ачасене чаваш чөлхипе литературине вөрентәсә пулсан, Лилия Михайловна кевәсемә варттанләхне агла илме пулашат. Җаван пекех вәл таван тавраләх культури урокәсене ертсе пырать.

Асаннә уяв мәнне паларать-ха? Унән төлләвә еплерех-ши? Шәпах җак ыйтусемпе кәсәкләннә май шул директорән воспитани еңпе ёслекен сүмәпе Алина Максимовна курса каласрам.

«Пирән төп төлләв – чаваш йәли йөркене, вайиисене, культурина сыхласа хаварасси тата аталантарасси, – терә вәл. – Ахальтен мар пирән шул районта чавашләхә упрас төлләше хастар ёслекенсенчен пәри шутланать».

Җак кун кашни ача, вөрентекен чаваш тумәпе, си-пуҗәпе билет шула. Чылайәшә кәписене сулсеренех сәнетме тәрәшат. Малтанхи сулсенче вәсене ашшә-амәшә сәленә, халә – вярәнти сөвә цехәнче. Тухья, ытти эреш тавас еңпе шулта ятарлә кружок ёслет. Аңа Елизавета Михайловна ертсе пырать. Унсәр пуҗә «Чаваш төрри» кружок та пур. Унән ертүҗи вара – Зоя Акчурина вөрентекен. Вөрентекенсем тухья-хушпу әсталама та, чаваш төрри төрлеме те хәнәхәсә.

Кашни класс хай юрине юрласа хапхаран кәрет. Җапла вара пысак вайә картине тәрәт. Уява маларах шул картисәнче ирттернә, халә – ялти стадионра. Вайә картисәр пуҗә кунта төрлә әмәрту, чаваш вайиисем иртәсә. «Уяв җакан пек аталанасса шанман эфир, – малаллах сәмахлах Алина Михайловна. – Аңа ачасем җәс мар, вөрентекенсем те, ашшә-амәшә те кәтет. Ара, ыра йәлана манәса кәларманни паха. Йәлайөркене пәхәнсан ача ваттисене те хисеплет, таван чөлхене те сума савать».

Чән та, «Чаваш вайи» сулсеренех аталанат. Аңа курма республикәри районсенчи шулсенчен те киләсә. Сәмах май, Пучинкесем Елчәк районенчи Җирәклә Шәхаләнчи ватам шулпа тача сыхәнә тытаҗә. Җавна май вәсем ёс-хәлле паллашма пәр-пәрин патне кайса сүрәсә.

Җак уява шулта җәс мар, ялти «Пучах» ача садәнче те ирттерәсә. Чаваш

кәпи тәхәнасса пәчәккисем те чәтәмсәр кәтәсә. Вәсем те вайә картине тәрәсә.

Әмәрту сәнтерүҗисене мән кәтет-ха? Ушкәнри ачасем валли шушкә сыххи хәтәрләсә вөрентекенсем, аңа ертүҗән мәйәнчен җакса яраҗә. «Җакә та кәсәклә пирәншән. Кашнийән аллинче – кәлентәр. Кучченеҗә тутанма вай-халне шеллемесәр тупәшәсә ачасем», – вәсләрә каласәвнә Алина Михайловна.

«Чаваш вайи» Пучинкере иртнә эрнере пулчә. Унта хәнәсем яланхи пекех ытти тәрәхран та хутшәнчә.

Чаваш уявә йөркене пулсан си-пуҗ, кәпе-тумтир сүккене сәлтавлана хәнәхә эфир. Тәрәшсан вара җакнашкәл мероприяти ирттерме те пулать. Тухья әсталама та, кәпе сәлетме те вәхәт пур. Кәтнә куна малтанах хәтәрленни уява кәсәклә та хаваслә йөркелеме май парать. Чи пахи – йәла-йөрке ача чунәнче упрани.

Валентина ПЕТРОВА.

Чунран, ыр кәмәлтан

«Ачаләх ячәпе, ачаләхшән» ыр кәмәлләх марафонә малалла тәсәлать. Унта республикәри организацисемпе учреденисемсәр пуҗә уйрам сынсем те хастар хутшәнаҗә. Акә, Э. Чернова (Етәрне хули) унән счәчә сине 6550, Л. Сабанова (Шәмәршә ялә) – 2700, Н. Ильян (Ком-

сомольски районә) – 2050, В. Федотова (Җәнә Шупашкар хули) – 5100, Г. Кошкина (Патәрәл ялә) 1700 тенкә куҗарнә. Спикра маттурсем татах та пур. Чылайәшә марафон пухмачне 1000-шер тенкә хурать.

Хәш-пәр учреденипе организаци ачасем валли тумтирле канцеляри таварә ту-

янать. «Лесная сказка» санатори вара ачасем сывләхне җирәплетме 55500 тенкәләх путевка уйәрнә.

Кашни район сәваплә пуҗарәва хай түпине хыват. Ачасем кун-сулә сывләхлә та, савәк ирттерәсә тәрәшать.

Валентина МАКСИМОВА.

АКЦИ

Су уйәхән 30-мәшәччен – йүнәрехпе

КӘЛАРӘМСЕМ	ҖЫРӘНТАРУ ХАКӘСЕМ				
	Почта уйрәмәсенче		«Чаваш пичет» киоскәсенче	«Советская Чувашия» киоскәсенче	Редакция
	акци вәхәтәнче	акци хыҗсән			
Хыпар	715-32	744-12	279	279	144
Хыпар-шәмәт кун	303-96	321-96	141	141	90
Җамрәксен хаҗачә	347-16	375-96	231	231	144
Чаваш хәрарәмә	312-24	340-44	213	213	141
Сывләх	199-20	215-40	111	111	81
Кил-сүрт, хушма хуҗаләх	176-46	192-66	111	111	81
Хресчен сасси	356-28	379-08	162	162	114
Хресчен сасси-Кил	176-46	192-66	105	105	81
Таван Атәл	279-48	319-08	246	246	198
Капкән	163-44	185-04	144	126	108
ЛИК (Литература. Искусство. Культура)	120-36	140-36	120	120	100
Вести Чувашии	282-12	310-92	186	186	144
Собрание законодательства Чувашской Республики	629-58	743-58	660	660	570
Тантәш	271-44	289-44	132	132	90
Самант	157-02	181-02	156	156	120
Тетте	125-52	143-52	111	111	90

"Хыпар" Издательство сүрчән хаҗачәсемпе журналәсене 2014 сулән иккәмәш сүрри валли почта уйрәмәсенче су уйәхән 30-мәшәччен 20 процент йүнәрех хаҗпа җырантарәсә. Шел те, почта хайән хакне пәчәклетмерә, анчах яллә вярәнта пурәнакансене "Хыпар" хаҗат җыраннәшән пәр кәленче тип су парса хавхалантарать.

Су уйәхән 30-мәшә хыҗсән хаҗат-журнал хакәсем мәнле пулассине таблицәра кәтартнә.

Җакна шанәпәр: почта тытәмән Мускаври ертүҗисем хаҗат-журнал җыранмалли хаксене самаях пысаклатрәс пулин те пирән тусәмәрсем, чавашсем, юратнә кәларәмәсенчен писмәсәх, чун симәсәне җыранса иләсәх. Лайәхрах тәшмәртсен, хаҗат е журнал сүр султа миҗә номер тухнине төпе хурсан хаксем капашсәр темелләх мар.

Семье бюджетне тата та перекетлес текенсене, район центрәсенче пурәнакансене, пирән хаҗатсене, журналсене "Чаваш пичәчән" киоскәсенче җыранма сәнетпәр.

Җәр ывәлә

Хәрәх сула яхән паллатәп аңа. Сур аки вәхәтәнче хирте юнашар ларса, хавәртрах сивәнтәр тесе вәре-вәре пәрса яшки сине, трактор кабинине кәрсә хаҗат валли пәчәк интервью илнә (сакәр вуннәмәш сулсенче Шәмәршә район хаҗачә хәрү тапхәрта кашни кунах тухатчә те, корреспондентсем те кунә-кунәпех хиртеччә), су вәсәчә икә метр сүлләш кукурус вырнә чух пәрле тәрса үкерттернә...

– Җав үкәрчәксене упратәп-ха, – терә халхинче төл пулнә чух Николай Георгиевич Сергеев – манән тахсанхи юлташәм. "Нивушлә кукурус ун сүлләш үсет," – төләнәсә сәмрәксем. Халхи кукурус мән вәл...

Николай Георгиевичпа каласса ларнә май унән пәтәм пурнәсә куҗ умне тухса тәрәт. Таван җәр-шывән Аслә вәрси хыҗсән – 1946 сулхи чүк уйәхән пуҗамәшәнче Палтиеләнче сүт төнчене килнә вәл. Ашшә – Георгий Яковлевич – фронтра паттәррән җапәснә, Сталинград патәнче йывәр аманнә. Хайән ачисене те Таван җәр-шыва чәрен юратма воспитани парса үстернә. Амәшә – Мария Осиповна та ачисене мән пәчәкрен колхоз ёсәне явәҗтарнә.

– Шулта вөрәннә чухнех тракторист пулас билетчә, – аса илет Н.Сергеев. – Ун чух механизатор ялта чи чаплә сын шутланатчә, хәрсем те вәсене юрататчә.

Ялти 8 класа пәтерсен, Коля Шәмәршәри "Сельхозтехника" пәрләшәвә сул тытать, кунти ятарлә курсра вөрәнсе тракторист специальносене илет. Пурнәсәччи пәрремәш сур акине хайән тавәнәпе – Юрий Антонович Сергеевпа ДТ-54 тракторпа ёсәлесе ирттерет.

Җаван чух җыранма пуҗланать те ёнтә Н.Сергеевән ёс биографияй. Унтанта 45 сул пәр улшә-нмасәр тракторпа ёсәленә вәл "Мир" хуҗаләхра. Пәрле тәрәшнисене – П.Актемове, М.Садертдинова, И.Азизова тата ыттисене ырапа җәс аса илет.

Лайәх ёсәленәшән Николай Сергеева виҗә хутчен сәнә техника – МТЗ-50, МТЗ-80 тата МТЗ-82 тракторсем – шанса парәсә. Паллах, ертүҗәсен шанәсәне вәл яланах түрре кәларма тәрәшнә.

– Америка тракторәпе җәс ёсәлесе кураймарәм, – пәшәрханнә пек каласать Н.Сергеев. – Нимәс комбайнәпе вара сакәр сезон ёсәләрәм. Районта та мала тухаттәмчә.

Ас таватәп: Николай Георгиевич тракторпа ёсәлесе ултә хутчен "Сур аки паттәрә" ята сәнсе илнәччә, унән сәнне районти Хисеп хәми сине ахальтен вырнаҗтарман ёнтә.

Хастар ёсәшән – чыс та хисеп. Н.Сергеева икә хутчен "Социализмла әмәрту сәнтерүҗи", "Вуннәмәш пиләк сулләх ударник" палләсемпе, җирәме яхән Хисеп грамотипе хавхалантарнә. 1991 султа вара аңа "Чаваш Республикин тава тивәслә механизаторә" хисеплә ят пачәс.

Пиләк ача – виҗә ывәлпа икә хәр – суратса үстернә Николай Георгиевич хайән мәшәрәпе Ольга Михайловнапа пәрле.

Пилләкәшне те пурнәс сүлә сине кәларнә, халә пурте сәмәллә те ача-пәчәллә. Пиләк мәнук савәнәс парнелет, вәсен йышә үссәх пырә-ха.

Хайән пурнәсәчче виҗә сүрт лартнә Николай Георгиевич. Пәринче мәшәрәпе иккәшә пурәнаҗә, ыттисенче – ачисем. Таван ялта чунтан тәрәшса ёсәлесе ырләх-пурләх пуҗтарнә, ёмәрәпех тирпейлә пурәннә.

Сул шүчә сахал мар пулин те, Сергеевсем килти хуҗаләхра ёнеле пәру, сурәх йышлә усаҗсә. Җәва тухсан хур-кәвакал ситәнтәрәсә. Николай Георгиевич кивәрәх кәна трактора юса "чун кәртнә", унпа су каҗах выләх апачә хәтәрлет.

Җакан пек пурәнәт манән ёсәчән юлташәм, Чаваш Республикин тава тивәслә механизаторә, чән-чән җәр ывәлә Николай Георгиевич Сергеев.

ИВАН САЛАНДЯВ.

Санарпуҫ

Санарпуҫ Вӓрнар районне кӓрет. 2008 султа кунта "Санары" агрофирма йӓркеленнӓ. Ялтан Шупашкара ситме 96 сухрам, район центрне – 6. Юхан шыв пуҫенне, республика пӓлтерӓшлӓ сул хӓрринче вырнаҫнӓ. Кунти ҫавашсем 1866 сулччен ҫӓр синче ӓҫленӓ, выльӓх-чӓрлӓх усранӓ, хурт-хамӓр ӓрчетнӓ, тимӓр шӓратнӓ, ҫӓнӓх авӓртнӓ, катка-пичке ӓсталанӓ, ҫам таптарнӓ, атӓ-пушмак ҫӓленӓ, слесарьпе токарь ӓҫне алла илнӓ, вӓрман касса укҫа тунӓ.

1893 султа хутла вӓрентекен шул уҫалнӓ. 20-мӓш ӓмӓр пуҫламӓшӓнче ҫил арманӓ, тимӓрҫӓ лаҫҫи ӓҫленӓ. 1930 султа "Новые Санары" колхоз йӓркеленнӓ.

1927 сулччен ял Етӓрне уесӓнчи Хапӓс, Туҫа вулӓсӓсене кӓнӓ, ун хыҫҫӓн – Вӓрнар районне.

1858 султа 173 арҫынпа 177 хӓрӓрӓм пурӓннӓ. 1897 султа 294 арҫынпа 305 хӓрӓрӓм шултаннӓ. 1926 султа 219 килте 432 арҫынпа 427 хӓрӓрӓм кун кунланнӓ. 1939 султа ялти йыш 386 арҫынпа 446 хӓрӓрӓмран тӓнӓ. 1979 султа арҫынсен шучӓ – 239, хӓрӓрӓмсен 365 пулнӓ. 2002 султа 168 килте 215 арҫынпа 231 хӓрӓрӓм пурӓннӓ.

Ялта ҫавашсемпе вырӓссем пурӓнаҫҫӓ. Социаллӓ объектсенчен шул, ача сачӓ, клуб, фельдшер пунктӓ, лавка пур.

Хальхи вӓхӓтра Санарпуҫ ял тӓрӓхӓнче 175 кил шултанат, 522 ҫын пурӓнат.

Сергей ЖУРАВЛЕВ сӓн уҫкерчӓкӓсем.

Анатолий Васильев
пензионер

Зоя Петрова
тыл ӓҫченӓ

Мария Микушкина
тыл ӓҫченӓ

«Санары» хуҫалӓхӓн ветеринари врачӓ Борис Леонтьев

Культура ҫурчӓн ертӓҫи
Мargarита Горшкова

Тӓван ҫӓр-шывӓн Аслӓ вӓрҫин ветеранӓ
Михаил Платонов. Кӓҫалхи ҫӓк уйӓхӓнче 100
сул тултарат

Асанне патӓнче хӓнара

«Агро-Инвест» пӓрлешӓвӓн инженер-консультанчӓ Евгений Андреев тата «Санары» хуҫалӓх ертӓҫи Роберт Петров

Антонина Филимонова
ял старости

Тӓллевлӓ уҫӓ курмалла

ҫаваш Республикинчи Росреестр управленийӓ султалак пултанӓранпа ҫӓр саккунне епле пӓхӓнни тӓлӓшле 1468 тӓрӓслев ирттернӓ. Тӓрӓслев кӓтартӓвӓссем тӓрӓх республикӓра ҫӓр саккунне пӓсни пирки 880 тӓслӓх тупса палӓртнӓ. Ку тӓлӓшле ытларах Шупашкар хули, Шӓмӓршӓ, Тӓвай, тата Шупашкар районӓссем палӓраҫҫӓ.

Патшалӓх инспекторӓсем йӓркене пӓсакансене ятарлӓ хушусем панӓ. Ҫавна май ӓҫе вӓхӓтра пурнӓҫламӓннисем тӓлӓшле административлӓ право нормисене пӓсни ҫинчен 269 протокол ҫырнӓ.

Шупашкарта, тӓп хула администрацийӓ тивӓҫтернӓ материалсем тӓрӓх, 13 ҫынна штрафланӓ. Вӓсем кирлӓ документсене йӓркелемесӓрех ҫӓр участокӓсенче гаражсем хута янӓ. Халӓ га-

Йӓрке ҫирӓп ыйтат

2013 сулхи раштав уйӓхӓн 10-мӓшӓнче Элӓк районӓнчи Юнапа ял тӓрӓхӓ вырӓнта пурӓнанак ҫынна султалакӓлӓха 3,0 га ҫӓр лаптӓкӓ арендӓна панӓ.

Килӓшӓ тӓрӓх – унти йӓркене пурнӓҫласан аренда срокне тепӓр сула тӓсма, унӓн вӓхӓчӓ тухсан та ӓна ҫӓнӓ килӓшӓпе ҫирӓплетме май пулнӓ. Ку участокшӓн Юнапа ял тӓрӓхӓн счечӓ ҫине 950 тенкӓ

раж кооперативӓн ытти членне те тӓрӓслесӓҫӓ.

Росреестр управленийӓн Муркашри уйрӓмӓ Раҫҫей ял хуҫалӓх надзорӓн управленийӓ янӓ материала тишкернӓ. Унта Москакасси ял тӓрӓхӓнчи 19692 тӓваткал метр ҫӓр лаптӓкне тӓллевлӓн уҫӓ курманни пирки сӓмах пырат. Ку участок М7 автосул хӓрринче вырнаҫнӓ, ӓна ял хуҫалӓх производствини валли арендӓна илнӓ. Анчах арендатор ҫӓрпе тӓллевлӓн уҫӓ курман – участкара строительство материалӓсем упрӓннӓ. Ҫавна май юнашар участка тӓпра ишӓлсе аннӓ, хупӓ акционер пӓрлешӓвӓн электричество пралукне татнӓ. Ҫӓр лаптӓкӓн арендаторне штрафланӓ.

аренда тӓллевӓ хывнӓ.

Элӓк район прокуратури тӓрӓсленӓ хыҫҫӓн ҫакӓ палӓрнӓ: лаптӓк ял хуҫалӓхӓнче уҫӓ куракан ҫӓрсен ушкӓнне кӓрет тата Элӓк районӓнчи ҫӓрсене ҫӓнӓрен валесмелли фондра шултанат. Ҫавӓнпа та ҫӓре арендӓна парас килӓшӓвӓ ял тӓрӓхӓн хӓйӓн ҫӓҫ пурнӓҫлама ирӓк пулман. Килӓшӓвӓ пӓрахӓҫлама тивнӓ.

Салтак атти йывӓр-ши?

Вӓрнар районӓнчи икӓ ҫамрӓк салтак атти тӓхӓнма васкаман. Хӓсмете каясран сӓлтавсӓраха пӓрӓнма шул тытнӓ. Салтак атти йывӓр тенӓ-ши? Ҫавна май 18 султи яшсене судпа айӓпланӓ. Хӓйсен айӓпне пӓтӓмпех йышӓннӓ качӓҫсем, пулни-иртнишӓн уҫкӓннӓ. Ҫапах та штрафран пӓрӓнӓнман вӓсем.

Саккуна пӓхӓнманшӓн

Федераци саккунӓ тӓрӓх ял тӓрӓхӓсен районти ҫар комиссариатне салтака каякан яшсен списокӓе тивӓҫтермелле. Патӓрьел районӓн прокуратури ҫак тӓлӓшле тӓрӓслев ирттернӓ. Вӓл Аслӓ Чемен тата Пӓлапуҫ Пашьел ял тӓрӓхӓсенче ҫар учетне йӓркелесе пымӓнине, хӓсмете каякансен списокне ҫар комиссариатне тӓратманнине тупса палӓртнӓ. Ҫавна май должностри икӓ ҫын явап тытӓҫ.

Сут җанталәк

Атәл күнә

Әнер Атәлҗи регионәсем аслә юхан шыв күнне паләртнә. Атәл – Раҗсейре җеҗ мар, Европәри юхан шывсен йышәнче те чи пысәкки. Вәл 3,7 пин сүхрәма тәсәлать. Сүлсерен Атәлта 250 кубла километр шыв юкса иртет.

Җак куна пирвайхи хут 2008 сүлта Чул хуларә уявланә. Ун чухне кунта Пәтәм тәнчери «Аслә юхан шывсем – 2008» әсләләхпа промышленноҗ форумә иртнә. Каярахпа әна Раҗсейри ытти регион та паләртма тытәннә. Вәсен йышәнчех Волгоград, Аҗтәрхан, Ярославль, Самар облаҗәсем, Тутарстан. Йәркелүҗәсен шүчәпе ку уяв аслә юхан шыва тасаләхра тытма пуләшәть. Җав тәләшпе влаҗ җыннисемпе халәх әна пәхса, тирпейлесе тәрәть. Мәншән тесен Атәл – җәр-шыв мухтәвә җеҗ мар, сут җанталәк пуялнәхә те. Анча әсләләхпа техника юхәмә тата әтем кун-сүлә аталаннә май Атәл шывә сүлсерен вараланатә. Айәпә – тухәслә тыр-пул үстәресе тесе тәрлә им-җампа усә курнинче, чылай промышленноҗ предприятийә юхан шыв хәрринче ырнаҗинче, гидроэлектростанци юхәмәнче тата «цивилизацин ытти йәренче».

Атәл күнне уявланә май кашни сүлах пәтәм регионта, җак юхан шыв юкса иртекен территориясенче, экологи мероприятийәсем ирттерәҗә. Унән җыранәсене сүп-җап-

ран тасатәҗә, әсләләх семинарәсем, куравсем, концертсем йәркеләҗә.

Пәрлешнә Наҗисен вәренү, әсләләх тата культура енәле әҗлекен организациен Мускаври бюровә пуҗарәвәле 2006 сүлтанпа Раҗсей Федерациен территориянче сүт җанталәкә сыхлакан «Чәрә Атәл» программа пурнәҗланатә. Унсәр пуҗне Раҗсейри Атәлҗи регионәсенче вәтәр сүла яхән «Юхан шыва пуләшәтпәр» экологи юхәмә әҗлет. Унта 200-е яхән общество ушкәнә хушәнәть. Юхәмән координаци центрә – Чул хуларә. 1990 сүлта Атәлҗи регионәсенчи пысәк хуласенче кәвә-җемә юрата-

кансен тата экологсен «Таса шыв рокә» акцийә йәркеләннә. Җак сүлах Чул хуларә «Атәл күнәсем» пәрремәш конференци иртнә. Унта 40 экологи организациен представителәсем хушәннә. Конференци халә сүлсеренех пулатә.

Атәл күнә Чәваш Енре те кашни сүлах иртет. Җак кун республикәри районсемпе хуласенче экологи мероприятийәсем йәркеләҗә. Унта Сәнтәрвәрри, Куславка, Муркаш районәсем, җәнә Шупашкарпа Шупашкар хулисем хастар хушәнаҗә, Атәл җыранәсене тирпей-илем күрәҗә.

Аҗта пәхатән – сүп-җап

Хәл иртсен таврана сүп-җап купи илемсәрлетет. Паллах, сүркунне кашнийә хәйән килә умне тасатма тәрәшәть-ха. Анча сүп-җап купине аҗта хумаллине пәлмест ял халәхә. Хут, пластик савәт-сапана (вәсене сунтарнә май сиенлә хушәшсем сарәлли җинчен те илтнәччә) сунтарма тәрәшәтпәр. Җав вәхәтрах консерв банкисене аҗта хумаллине пәлместпәр. Җәре чавса чикес – сәрмеҗә, әмәр-әмәр упранаҗә. Унта-кунта пәрахас – штрафлаҗә.

Пирән ялта сүп-җап валли контейнер тавраш ырнаҗтарман. Җавна май ял-йыш хәй валли меллә ыраң тупнә. Каҗхине, җынсем җывәрма ыртсан, әптәр-каптәра миххе чикәҗә те ял җывәхәнчи рашчана кайса пәрахәҗә. Кунта мән кәна сүк! Пластик савәт-сапаран пуҗласа минтер-түшек

таранах пур. Килти сүп-җапа тирпейлесе тавраләха вараланине әнланмаҗә те пулас. Кашнийә таса, илемлә пурәнма тәрәшәть. Анча җакә тирпейләх-ши? Паллах, ял халәхне те әнланма пулатә. Аҗта хумалла-ха унән әпәр-тапәра? Ку тәләшпе ял тәрәхә пача әҗлемест тесен те тәрәс. Хәш-пәр тәрәхра консерв банкисене пухакансем пуррине илтнәччә. Вәсем әна кирлә сәре ырнаҗтарәҗә иккен. Җакнашкәл йәркене кашни тәрәхрах пуҗарсан җав тери аванчә.

Совет тапхәрәнче җырма-җатрасене тасатма тухатчә ял-йыш. Халә пуриншән те – ик айкки те тәвайкки. Хамәр лайәх пурәнсан тавраләх пирки шухәшласа пуҗа ыраттарас килмест. Ял тәрәхән специализәсем тата культура сүртәнче

әҗлекенсем кашни сүлах урамсене тирпей-илем күртме хушәнаҗә. Ял-йыш вара җак пуҗаруран яланах пәрәнса юлатә. Сүпәлеме кашнийә хастар, тирпейлеме – кәмәл сүк.

Кәркунне халәх җав рашчана кәмпа татма утатә. Сүп-җап купи әшәнче кәмпа епле шәттәр? Унта ура пусма ыраң сүк. Унашкәл сүрте пуҗтарнә кәмпа сәтеклә-ши?

Сүт җанталәкә хамәрах варалатпәр. Җавәнпах пулә темәнле чир-чәр те сарәлатә сәр җинче. Каҗарәр, чун ыратнипе сүртәм җак йәркесене. Рашчана сүп-җап пәрахма әрчетмен-ске. Яла илемлетме, сывләша тасатма лартса үстәрнә хураңсемпе җакәсене, тирексемпе пилешсене.

Валентина НИКОЛАЕВА.

Патәрәл районә.

Сәлен те, сар кайәк та усәллә

Сәлен – тавәруллә та вәр-вар, җхәйне евәр илемлә, җинче те ялтәркә, куҗ пәвма пултарақан асамлә чәр чун. Унран җынсем хәраҗә, анча вәл әтеме пысәк усә күнине чылайәшә пәлмест. Ахальтен мар әнтә Рим җыннисем, Крит утравә җинче пурәнкансем, Америкәри индееҗсем сәлене турә ыраңне хунә, әна пәхәнса тәнә. Унән сәнәпе гербсемпе скипетрсене илемлетнә. Африка халәхә ун валли ятарласа керменсем сәкленә. Индире вара сәлен уявәсем ирттерәҗә.

Сәлен – җыншән усәллә чәр чун. Вәл әтем сывләхне сирәплетме пуләшәть. Җавәнпах әнтә Гипократ чашәкне наркәмәш ярақан сәлен медицина эмблеми пулса тәнә. Унән наркәмәшне чәннипех ылтәнпа танлаштарма пулатә. Әна сүр килограмм хатәрлес тесен вунә пин ытла сәлен «сумалла». Наркәмәшран тытамак, стенокарди, ревматизм чирәсенчен сыватмалли паха әмелсем хатәрләҗә.

Сар кайәк юррине пурте киләште-реҗә. Вәл утә сүличченех юррипе савәнтаратә. Кайран, чәпписем тухсан, унән юрлама вәхәт сүк: тәпрәнчәкәсене тәрәнтармалла.

Сәртме уйәхән пуҗламәшәнче ама

Сар кайәк

кайәк 4-5 җәмартә туса пусма ларатә. Аҗа кайәк вара җынсене юррипе савәнтаратә.

Кәнтарла, шәрәх вәхәтра, ами каннә е апатланнә вәхәтра аҗи сәмартә җинче ларатә. 13-15 кунран чәпписем тухаҗә. Вәсене мәшәр пәрле тәрәнтаратә. Кун каҗа ик сәр хута яхән хурт-кәпшанкә сәкелесе киләҗә вәсем. Каярахпа, ситәнсе вәй илсен, чәпәсем ашшә-амәшәле пәрле апат шырама тытәнаҗә.

Сар кайәк – хитре те усәллә. Вәл вәрмана сиенлекен шултара хуртсене пәтерет, тәрләрән эрешмене, хәнкәласемпе нәрәсене, шәнәсене, хурт-кәпшанка әрчеме памасть. Сүрла уйәхән вәҗәнче сар кайәк хәл каҗма пирән тәрәхран кәнтаралла куҗма тытәнәть.

Вәрмана кәме чарнә

Шәрәх җанталәк тәнәран ЧР Сүт җанталәк ресурсәсен тата экологи министрствин хушәвәле сү уйәхән 31-мәшәччен җынсене тата транспорт хатәрәсене Чәваш Енри вәрмансене кәме чарнә. Җавна май полици әҗченәсемпе пәрле патруль ушкәнәсем йәркеләнә. Хушупа киләшүллән вәрман хәррисенче тәрәслев пункчәсем, асәрхаттару шлагбаумәсем ырнаҗтарнә.

Кәҗал вәрман пушарне республикәра пәрремәш хут Улатәр районәнче, «Сәрҗи» заповедник территориянче асәрханә. Сүләм, чукун сүл таврашәнчен тухнәскер, асәннә лаптәка куҗнә. 2010 сүлта «хәрлә автан» ташланә ыраңсене ярса илнә. Пушарпа кәрешме вәрман хуҗаләхән специализәсем те хастар хушәннә.

Сүләм пәтәмпе 10,5 га лаптәка сиенленә.

Сәнавсем

• Каҗ умән сил ләплансан тепәр кун сумәр пулмасть.

• Хәвел тухас умән пәләт хәрелме тытәнни – сил тухасса.

Кәларәма
Валентина ПЕТРОВА хатәрленә.

Нитратсәр помидор

Пирән дачәри сүлтәм енчи күршә – Петәр Семенов фотожурналист. Ырә җын. Сәмах-юмах әсти. Яш чух паллә спортсмен пулнә. Ирәклә майпа кәрешсе сәр-шыв тәрәх пайтах сүренә. Халә те, алләран иртнә пулин те сәнәпе сәмрәк кураңатә-ха. Тем те курнә, тем те пәлет. Семенов тесен-и? Пирән Чәвашра әна палламан җын та сүк пулә.

Петәрән тус-юлташ нумай. Канмалли күнсенче ун пахчинче яланах халәх хәвәшет. Җәмәл автомобильсемпе киләҗә. Тракторпа, автобуса, хәш чух грейдерпа та кәре-кәре тухаҗә. Пәчәкә мунчи сүмәнче вара ир пуҗласа каҗчене кәвайт сунатә, әшаланә аш шәрши таврана сарәлатә.

Әҗчен җын. Тем тумә та пултартә. Пүртне те хәй купаларә. Улма-сырла йывәҗәсене те хәй пәхса үстәрет. Пахча сүмәҗне ытлә-ситлә туса илет. Темисә сүл каялла помидор лартса тумә пысәк теплица лартнәччә вәл. Сүтә япәх үкет тесе теплицәна икә сүлтанах салатса пәрахрә. Помидора ана җинче үстәрме пуҗларә. Арәмә, әна темле генерал хәрә теҗә, пахчара сайра-хутра сәҗ пулкалатә. Мән каласси, Петәре ирәк әнтә, урәхла сәмах тупма сүк. Вәл, җын сәмахане-мәнне пәхмасә, никамран именмесә, укҗине шутламәсәр та хытмасәр киләнәҗән пурәнма кәмәллатә, ун тавра йәлт вәресе-сунса тәтәр. Сәнә чәваш! Кирек хәҗсан та, тус-юлташәсем пухәнсан та, Петәр Семенов мана манмасть.

Ырә күршә – сүр пурнәҗ теҗә мар-и җав? «Каҗ-ха, пирән пата кил. Пахчари әҗ пәтес сүк, – кәчәк туртатә вәл. – Канаш памалли пур». Паллах, пирән канашлусем манән арәма пәртте киләшмеҗә. «Вәт, каллех халап сәпма каятән та – сүхалатән, каллех черкәкә сәклетән. Манән ялан пәччен чаваланмалла...» – мәкәртатә вәл. Әх, пәлесчә ман арәмән Петәр мән тери әслә-тәнлә пулнине. Сәмах пуҗарса каләсма пуҗлатә те никама та пәхмасть, хәй сәҗ пуллет. Пуллет те пуллет. Ача-пәчана ырапа вәҗленекен юмах ярса кәтартатә тейән. Пәртак сыпсан помидор җинчен кәна мән-мән каласа памасть-ши вәл? Эпир ниҗта курман, никамран илтмен помидор сорчәсене ятран ас тәватә, «Обольститель», «Чудо рынка», «Руслан», «Причард», «Дюймовочка», «Роткәпхен»... Чәлхи пәртте сыхланмасть тата. Супердетерминантнәй тата индетерминантнәй помидорсен ушкәнәсем җинчен тем те пәлекен пултәм әна итлесе. Пыр та каләс унпа! Хәй патне килсе сүрекән хәнисене хәлә-сәвәле помидорпа сәйлатә Петәр.

Тәрәссипе калас тәк – иртнә икә-виҗә сүлта Петәр әс панипе эпә те самай тухәҗлә помидор лартса тумә вәренсе ситрәм. Арәма помидор йәранә патне сывәха та ямарәм текех. Сәр әҗәнче мән чухлатәр вәл, хула хәрә! Пәлтәр те ситмәл тәп пәхса үстәртем. Хәл каҗма сирәм банка помидор консервларәмәр.

Шәмат кун пулчә ку. Эпир арәмпа пахчана ситнә сәре Петәр Семенов йәпәйәпе тара үкә ана җинче тәрмашатчә. Карта урлә пәрре пәхсах әнлантәм: күршә помидор лартма йәран хатәрлет, шәтәксем чаватә, тисләк йәтәть, шыв әшәтатә. Мана асәрхасан савәнмаллипех савәнчә. «Каҗ-ха кунта. Канашламалли пур, – кәрәсине тарәна пусса лартрә Петәр. – Пахчари әҗ нихсан пәтес сүк».

8-мәш стр. ➔

Раҕсейре, тёнчере...

Ютран килнэ куккук амашсем

Ёш шыраса Раҕсее таҕтан та килеҕсё. Уйрамах унччен Совет Союзён пёрлөхне кёнё сёр-шывсенчен. Ютран килнисене кунтисемпе паллашма инҕетре юлнэ семйи те чармантармасть. Кунран кун Мускав сывахёнчи больницасем, ача сурчёсем гастарбайтерсен вәхәтлөх юратавёнчен суралнэ пепкесемпе тулса пыраҕсё.

Суратма патне ситнэ хёрарамсем больницасене чылай чухне нимёнле документсарах, пасарта тәнә сёртен лекеҕсё. Мускав облаҕёнчи Мытицири хула больницине сывахри ют сёр-шывсенчи хёрарамсем кашни кун тенё пек пыраҕсё. Пёрисем ачине суратаҕсё те турех паракса хавараҕсё. Хут та сурмаҕсё. Тёприсем пепкине темиҕе кун иртсен ача сурчё умне кайса хураҕсё. Виҕсёмөшөсем, хайсене «явапларах» туякансем ача кирлэ мар тесе хут сыраҕсё. Унтан сәмәлләнах ирөке тухаҕсё.

Ят-шывсәр, хәр тәләх юлнә ачасене малашләхра мён кётет? Сёр-шывсен хушшинчи тавлашу, ашшө-амашне чун тухасла шыраси, хут тутараси... Юлашкинчен Раҕсей гражданинэ пулса тәрөс. Хәшө-пөрне, тен, ытларах әнө: тәванөсем патне вәл пурри сичнен хыпар ситө. Тәванөсем йышәнни ачашән чән-чән телей пулө. Анчах тепөр чухне тәванө те ачине кунтан илсе кайсан ача суртне сөс вырнаҕтарать. Украинәри е Молдовәри ача сурчөсем пирённинчен хәш өнөле лайахрах-ши?

– Кашни уйахра тенё пек больница аләкө умөнче ача тупатпәр, – тет Мускав облаҕёнчи Чеховри ачасен инфекци больницин аслә медсестри Надежда Шамота. – Кусем Узбекистан, Молдова, Таджикистан, Украина ачисем. Унсәр пуҕне пирён пата вокзалсенче, сурчө-сап шәтәкөсенче, пасарсенче тата ытти вырәнта тупнә ачасене илсе килеҕсё. Кунта вөсем 6 уйаха яхән выртаҕсё, анчах халө ача сурчөсенче вырән ситмөст. Пирён больницәра кәна паян 7 ача черет ситесе кётет. Облаҕөпөх сәкнашкәл.

Паллах, Раҕсейри демографи ларутәрәвне лайахлатмалла. Анчах гастарбайтерсен юратавөн симөсөпе мар. Ютран килсе суратакансен сыва ача суралманпа пөрөх. «Вөсенчен нихәшө те Ломоносов пулаймө, – хаш сывлать пөр тухтәр. – Анемипе чирлө амашне илсе килнөччө. Таса мар хай, аллинче пөчөкөсө сыхә, нимөнле документсәр. Азербайджанран тет. Хырампа сурөнө тапхәрта сәкәрпа чейле кәна пурәннә-мөн. Урәх нимөн те симен. Ачи 2 килограмм ытларах суралчө, амашөн

сөчө те, сывләхө те сук. Халө хёрарама сиплемелле, тәрәнмалла. Сывалса ситсен вәл каять. Амашө ачине пөрле илсен эпир те савәнәттәмәр. Хәварсан вара?»

Сәв вәхәтрах ача амашне сиплеме те сахал мар укса тухса каять. Больница бюджетө ахаль те әмсанмалла мар чухне ку пушшех шухәшлаттарать. Ёсө укса сичне кәна та мар. Раҕсейри суратмалли больницасене ютран лекекен хёрарамсен 40 проценчө алкоголик е наркоман, е ерекен чирсемпе (венери, кәрчанкә, СПИД) чирлекенскөрсөм. Нимөнле документсәр, полис хучөсөр.

Куккук амашсем хайсен чөпписемпе пирён патшаләха мөн чүлө тәка кәтартине шутлар-ха. Пөр ача пуҕне кунне 3 пинтенке яхән каять пулсан, амашне сиплеме тепөр чухне 10 пин таранах. Мөн кирлипе вөсене Раҕсей больницисенче тувөсөрөх тивөстөрөсө. Украина та, Молдова та, Азербайджан та, Казахстан та, Таджикистан та Раҕсей территорияёнчи хайсен суннисене медицина пуләшәвө пама хутшәнмәсть. Беларуҕла кәна килөшү тунә: пирён патра вөсен суннисене тувөсөр пуләшу пама, вөсен патөнче – пирён сунсене. Ытти патшаләхсемпе кунашкәл килөшү сук.

Унчченчи союзла республикәсенчен килекен килсөр-суртсәр сунсене пуләшу парас ыйтәва халө те татса паян. Ютран

килсе кунта сәмәлләнакан амашөсен ачисене, тен, хайсен сёр-шывне – ашшө е амашө пурәнәкан тәрәха – тавәрма, анчах кунта сипленөшөн, усранәшән, леҕсе панәшән тувөме калаҕса тәтәлмалла?

Хальхи вәхәтра Раҕсей суннисем пөрликө ачаран ытла суратмаҕсё. Ача суратаси ыранхи кун паяннинчен лайахрах пуласса шанманнипе чакса пырать. Анчах сәкнашкәл лару-тәрәва турлетме, халәха шанәс пама Раҕсей темшөн пултараймәсть. Ача пособийө те тувөлеймест. Сәв вәхәтрах ютран килнисен ачисен пурнәсөне сәласишөн миллиарчөпе тәкаклаҕсө.

Медикаментсемпе, апат-симөсөпе вөсене туллин тивөстөрөсө. Пурнәсөне сәлса хәварасишөн ырма-канми тәрәшаҕсө, вөсене сипленөшөн те тухтәрсем хайсем тувөсө. Мөншөн тесен страхлав компаниөсем страхланә сунсене сипленөшөн сөс укса уйәраҕсө, ыттисемшөн больницән хайөн тәкакланмалла. Страхланманнисем вара питө нумайән.

Шута илнө тәләх ачасен йышөле Раҕсей төнчере пөрремөш вырән йышәнәть: 625 пин тәләх ача, вөсенчен 90 проценчө ашшө-амашө пур сиччөх тәләх шутланать. Сулсеренөх ача сурчөсенчен тухакан 15 пин сунран 5 пинөшө суд тенкелө сине лекет, 3 пинөшө килсөр-суртсәр сәккаланчәксен йышне сәккланать...

Эмел вырәнне — улма-сырла

Нью-Йорк больницисенче тухтәрсем эмел вырәнне улма-сырлапа пахча симөсө рецепчө сырса параҕсө.

Америкәри массәллә информаци хатөрөсем пөлтөрнө тәрәх – сәкнашкәл «эмеле» самәр пулнине аптракансене, савән пекөх сахал укса өслөсе илекенсене сырса параҕсө. Рецепчө сапла: 4 уйах таран семьери кашни суннән кунсерен 1 доллар чухлө улма-сырлапа пахча симөсө симелле. Сәкнашкәл программа 2011 сурланпа пырать, 7 штатра ку йөркенө пәхәнәсчө те ёнтө. Вырәнти фермерсем үстернө улма-сырлапа пахча симөсөне киле килсөх параҕсө. Пациентсем хайсене панә рецептсене ятарлә купонпа та уләштарма пултараҕсө. Унпа вара вырәнти фермерсем сутуилү тәвакан пур пасарта та тин сөс татнә улма-сырлапа пахча симөсөне илме пулать.

Пуян хуласем

Америкәри Брукингс хулинчи институт ирттернө төпчөв тәрәх – чи пуян хуласем Америкәра вырнаҕнә. Сәкна вөсем сёр-шыври сун пуҕне тивөкен пөтөмөшле продукт шайөпе хакласа паләртнә. Төнчери чи пуян 10 хуларан улттәшө – Америкән Пөрлөштөрнө Штәчөсенче, виҕсөшө – Европәра, пөри – Араб Эмирачөсен сёр-шывөнче. Чи чухән мегаполиссем – Африкәпа Ази сёр-шывөсенче: Каир, Мумбаи тата Александрия.

Таса симөсө юлө-ши?

Арменири Экологи пөрлөхөн членө Грета Габриелян пөлтөрнө тәрәх – сёр-шывран әсатан улма-сырлапа пахча симөсөненче йывәр металл питө пысәк. Сәвна май вәл малашне төнчери стандартсене тивөстөрөймөссе те пултарасть. Сәкә пөтөмпөх тимөр-тәмәр промышленносө аталаннипе сыхәннә. «Малашне ял хусаләхөнче ситөтөрнө таса продукт сичнен калаҕсәлли те пулмө, – тенө вәл. – Металл апат-симөсөпе хутәшса сунсен сывләхне витөм күрет. Промышленносө предприятийөсемпе юнашар пурәнәкансем час-часах сывмаррине, тәтәшәх чирленине, вай пөтнине туяҕсө. Анчах экологи ыйтәвө сивөчленни хальлөхе никамах та шухәшлаттармасть.

Шәрәх та типө сү

Бразилире шәрәх та типө сәнталәка пула кофе хакө паләрмаллах хәпарасса пөлтөрөсө. Эрне хушшинчөх унән хакө 8,8 процент үснө.

Бразилире кәсәл 46,5-50,1 млн михө чухлө кофе туса илме паләртнә, анчах сумәр суманни хәш-пөр улшәнүсем көртнө. Тәкак виҕине халөх 14 процент майлә хаклаҕсө, 40-43 млн михө кофе пуҕтарса илейөпөр-и теҕсө.

Шәрәх та типө сәнталәк витөмө малалла пырать. Төпчөвөсөн шухәшөпе халө йывәсөн иммунитетчө хавшаса юлать, сәвна май вөсене чирчөр суләхәть. «Тәна» көрсө ситме вара йывәса темиҕе сул кирлө, ку та сәнталәк паянах лайах өнне улшәнсан кәна-ха.

Экспертсен шухәшөпе – Бразили инкөкө сәк кунсенче Төп Америкәна куҕма пултарасть. Хальхи вәхәтра унта йывәсөм сөсөкөре лараҕсө, сәнталәка сәнәса тәракансем вара регионта шалкәм сумәрсем пусланасса пөлтөрөсө, ку паллах, тухәсә паләрмаллах чакарма пултарасть.

Кәларәма Елена НИКОЛАЕВА хатөрленө.

ЧАВАШ НАЦИ ТЕЛЕКУРАВӨН ЭРНЕЛӨХ ПРОГРАММИ

Тунти кун, су уйахөн 26-мөшө

18.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
18.45 «ЫЛТӘН СҮПСЕРЕН» (6+)
19.00 «ТУСЛӘХ ЙЫВӘСӨ» (12+)
19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
19.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
20.00 «ОТКРЫТЫЙ РЕГИОН» (12+)
20.30 «АКИЛБУПСЕР» (6+)
20.45 «НЕУДЕРЖИМЫЕ» (12+)
23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
23.15 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
23.30 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
23.45 «ОТКРЫТЫЙ РЕГИОН» (12+)

Ытлари кун, су уйахөн 27-мөшө

6.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
6.15 «ЧАВАШ ХАЛӘХ ЮМАХӨСЕМ» (0+)
6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
6.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
18.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
18.45 «ТӨПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
19.00 «ЭХ, ЮРРАМ, ЯНАРА» (12+)
19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
20.00 «БУМЕРАНГ» (12+)
20.30 «КАЧЕСТВО» (12+)
23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
23.15 «ТӨПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
23.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
00.00 «БУМЕРАНГ» (12+)

Юн кун, су уйахөн 28-мөшө

6.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
6.15 «ТӨПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
18.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
18.45 «ИЛЕМПИ УРОКӨСЕМ» (0+)
19.00 «АВАН-И» (12+)
19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
19.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
20.00 «БИЗНЕС СРЕДА» (12+)
20.30 «ОДИН ДЕНЬ С ПРОФЕССИОНАЛОМ» (12+)
23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
23.15 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
23.30 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
23.45 «БИЗНЕС СРЕДА» (12+)

Көснерни кун, су уйахөн 29-мөшө

6.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
6.15 «ЧАВАШ ХАЛӘХ ЮМАХӨСЕМ» (0+)
6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
6.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
18.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
18.45 «ТӨПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
19.00 «ЯШ ЧУХ, СӘМРАК ЧУХ» (12+)
19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
20.00 «ЗНАКОМЫЕ ЛИЦА» (12+)
20.30 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
23.15 «ТӨПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
23.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
00.00 «ЗНАКОМЫЕ ЛИЦА» (12+)

Эрне кун, су уйахөн 30-мөшө

6.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
6.15 «ТӨПЛӨ КАЛАСУ» (12+)
6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
18.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
18.45 «ИЛЕМПИ УРОКӨСЕМ» (0+)
19.00 «ЭХ, ЮРРАМ, ЯНАРА» (12+)
19.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
19.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
20.00 «НАОБУМ» (12+)
20.30 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (6+)
23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
23.15 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
23.30 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
00.00 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (6+)

Шәмәт кун, су уйахөн 31-мөшө

6.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИ КӘЛАРАМӨ
6.15 «ИЛЕМПИ УРОКӨСЕМ» (0+)
6.30 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
6.45 «ПО СУЩЕСТВУ» (12+)
9.00 «НАШ КОНЦЕРТНЫЙ ЗАЛ» (12+)
9.30 «СВЯТЫЕ МЕСТА В ЧУВАШИИ» (0+)
10.00 «ДЖУНГЛИРЕ СУХАЛНИСЕМ». ЧАВАШЛА КУҒАРНА ФИЛЬМ (12+)
11.45 «АКИЛБУПСЕР» (6+)
17.00 «БУМЕРАНГ» (12+)
17.30 «ДВИЖЕНИЕ В БЕРЛИНЕ» (12+)
19.30 «ТУСЛӘХ ЙЫВӘСӨ» (12+)
20.00 «САГЛА ПУЛТАР!» (12+)

Вырсарни кун, сөртме уйахөн 1-мөшө

9.00 «НАШ КОНЦЕРТНЫЙ ЗАЛ» (12+)
9.30 «СВЯТЫЕ МЕСТА В ЧУВАШИИ» (0+)
10.00 «МАН УПАШКА ПУЛСАМАР». ЧАВАШЛА КУҒАРНА ФИЛЬМ (12+)
17.00 «ЗНАКОМЫЕ ЛИЦА» (12+)
17.30 «ВЗЯТЬ И ПОЛЮБИТЬ» (6+)
18.00 «ЖЕМ-ЧУЖИНКИ ЧУВАШИИ». ГАЛА-КОНЦЕРТ (0+)

УЙАХ КАЛЕНДАРЁ

Число, кун	Сү, 21 – юн кун	Сү, 22 – кёснерни кун	Сү, 23 – эрне кун	Сү, 24 – шәмат кун	Сү, 25 – вырсарни кун	Сү, 26 – тунти кун	Сү, 27 – ытлари кун
ХЕВЕЛ	тухатъ	4.54	4.52	4.50	4.48	4.46	4.44
	анать	20.42	20.44	20.46	20.48	20.50	20.52
Кун тәршшә	15.48	15.52	15.56	16.00	16.04	16.08	16.12
УЙАХ	тәхри	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать
	кунё (12 сехет тёлне)	8-мөш кун	9-мөш кун	10-мөш кун	11-мөш кун	12-мөш кун	13-мөш кун
		Араслан паллинче	Хёр паллинче	Хёр паллинче	Хёр паллинче	Тараса паллинче	Тараса паллинче
							Скорпион паллинче

Нитратсәр помидор

← 6-мөш стр.

Мунча сүмәнчи сулхана лартамар. Хайхи Петёр туххамрах нүхрепе чамрә, пёр банка помидор каларчә. Унтан стакансем сөклесе килчә, сәкәр касрә, эрех кёленчине усрә. Сылкаланәсемён пирён сәмах сыпансах пычә.

— Эсә помидор си. Ку — «Карлсон» текенни. Саврака та яка — пушне камаллан пәркарарә вәл. — Ку сортлине паян та сирём тәп лартатәп. «Гренада» туянтәм, «Де-Барао» тупса пачәс. Сортсене кашни икә сүлта уләштармалла. Кәсәл «Обольститель» ятлине Хусанта тупса туянтәм.

Тата сыпрәмәр. Петёр чөлхи пушшех ирәке кайрә. Халә вәл помидора тәнчери хәш сәр-шывра лартса үстерме пуслани сунчен сәмах вакларә. Ман умра утса сүресех ик аллине хысәлалла тытса, пушне пёксерех каласәтә сәкскер. Ял хуәсәләх академийәнче помидор лартса үстерес енәпә еслекен кафедра пусләхә тейән. Ах, анча! Унашкәл кафедра та сүк-сәкә.

— Помидор сорчәсем сичә сәртен те иртечсә, — сассине хәпартса пысәк пәлтәрәшлән каларә вәл. — Тәнчипе аңа пёр миллион та 600 пин гектар сунче лартса үстересчә. Томат аине пулатпәр вәт!

Арәм мана виçә-тәватә хутчен те хамәр пахчана касма чәнчә. Аңа хирәс ала сәс сәлтәтәп. Каккуй унта сәр есә пирки шухәшлама — чаплә лекци пырать. Куратәп-ис — сывәхри пахчасенче никам та еслемест. Сывәхри күршәсем пурте аллисемпе карта каштисем сине таянсах Петёре тәнләсчә.

— Европа суннисем елөк-авал помидора наркәмәшлә симәс тесе шутланә, — халә ёнтә каласәвән иккәмөш сыпәкне пусларә пулас юлташәм. — Помидор — латин чөлхинчен куәсарсан «кашкәр сүрли» тенине пәлтәрет. Историе сәкә паллә, Америкәра граждән вәрши вәхәтәнче халь-халь пәрремөш президент пулмалли Джордж Вашингтон хәп-хәрлә пиçнә помидор ситерсе вәләрме шухәшланә. Сәк тискер есә пурнәсәлама унән поварне хушнә. Мөн тетән? Тәраниччен ситернә лешне помидор! Анча та Джордж Вашингтон сәкән хысәсән тата сирём виçә сүл пёр чирлемесәр пурәннә. Вәт!..

Сисетәп, эпә пёр чарәнмасәр сәвар карса итлени Петёре сәмах калама самай хавхалантаратә пулас. Таврари пахчәсәсем пурте хәйне касса кайса итленине те куратә вәл. Каланәсемён тути те типет пулас — стаканне тултаратә те сыпатә, тултаратә те сыпатә. Паллах, ман стаканри шөвеке те сәнетсех тәрәтә.

— Чәваш Ене помидора пусласа илсе килни сәр сүл ситрә, — сассине тата вәйләтрә Петёр. — Мән Сәнтәрсем, ман тәвансем, күрсе килнә аңа чи малтан. Аңт! Сәвантанпа пёр өмәр хушши ёнтә чаплә симәсәпә ыра курачә Чәваш сәр-шывә.

Пәх-ха, мән тери тарән сухалакан тавра пәлүсә! Кунашкәл уләлла пәлтәрәшлә хы-

пара тавра пәлүсәсен президентчә Виталий Станьял та илтмен пуль... Пәлнә пулсан-и? Пәтём Мән Сәнтәр тәрәхне тахсәнах помидор ятне памашкән сәнү тәрәтәччә. Петёре хәйне те академик ятне паратчә пулә.

Мёне пәлсе-сиссе-ши — Петёр ирәксәррән кулам пекки турә те — сәвә калама пусларә. Ку маншән сәнәлөх пулчә.

Помидорә, помидорә — Пахчәсәсемшән укса мурә. Арәма та хәсәр турә, Хамәнне те хәрәк турә...

Тәләнмелле! Сәвә йәркисене пит аңлә пәлтәрәшлән каларә те — пёр хушә шәп тәчә, унтан тин сәмах хушрә.

— Кәнекесене пайтах усқаланә, — чышкение тути патне тытса үсәрәнчи турә вәл. — Помидор мөнпә үсиние те, унта А, С, В, РР витаминсем мөнле усә күнине те пәлтәпәр. Сәвәнпа аңа фосфор, азот — пәтём им-сам кирлә, — ала тупанне суркаласа йәпетрә те кәресә тытрә.

— Э-э-э, азотран нитрат нумай пулатә, — сәмах хушаймасәр чәтаймарәм эпә те. — Кирек мөнле симәсри нитрат та сывләхшән хәрүшә. Авә, санән та хырам хуләнланатә, — сәвра хырамне ачашласа илтәм кәштах. — Сисетән-и — нитрат пухәнәтә. Пахчара лавкқаран туянтә им-сампа пачах усә курмалла мар. Сәрә ытларах тислөк кирлә. Помидор тесен, аңа тухәсәлә ситәнтәрме ытти май та пайтах.

Эп каласиние илтсен Петёрен сәнә те улшәннә пек туйәнчә. Унән тути туртәнса илчә.

— Тәрәс, — аләри кәресине мунча аләкә сине тайәнтарчә вәл. — Нитрат хәрүшә. Пакәс, — банкәран помидор каларса аллине сәвәркарарә те хәй вырәнне антарса хучә аңа.

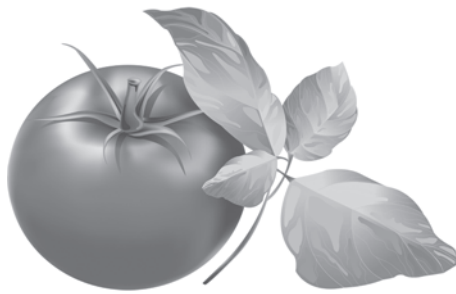
— Пирён майсемпе пысәк тухәсәлә помидор мөнле үстермелле? — куәран шәтарасла тинкерчә Петёр. — Ху мән пәлнине кала-ха, кала. Эсә тем каласа ситереймерән пулас...

Мөн туртрә-ши манән чөлхене? Те эрехә ытларах пуç патне пычә, те хам пит айваннах маррине кәтартас терәм, те әслә-тәнлә каласәсә кәтартас килчә, пәлместәп, сәпах та хамә сәмах панә чухне күршә кайса үкмелле тәләнтерес шухәш сиссе илчә.

— Вәт, помидора лайхә үсме фосфор кирлә терән. Тәрәс, — пат татса каларәм аңа. — Фосфор тени пуләра питә нумай. Апла пулсан, помидора лартнә чухнех чавнә шәтәк тәпне мөншән пулә хурас мар? Тинәс пулли ытлашши хаклә мар. Экологи тәләшәнчен таса. Сәрпе хупланнәскер хәвәрт сәрәт. Сәрнәсәмөн калча тымарәсем тәрәх вара фосфор хәпарса пәтём үсен-тәрана вәй паратә...

Семенов мана питә тимлә итләрә. Куратәп, вәл вәсех ирәлсе кайрә, ташша яманни сәс.

— Гениально! — сылтәм аллине сүлелле вәвәтрә вәл. — Вәт идея! Аста вуларән? Мне это нравится! Халех кайса пулә туян-

са килетәп. Халех, халех. Сәр сирём тәпә пәтёмпех пулә сине лартса хәваратпәр!

Эх, сәпәрланчә Петёр! Ман сунчен мансах кайрә. Кәсәе телефонәпә хәй пәлекен кафесене шәнкәравларә, «заведующи, заведующи» текелерә, такамсемпә йәпәлтатса та әшшән каласқаларә, «хек та мойва» тенисем темиçе хутчен те илтәнчәс. Мана текех сәвар усармарә Петёр. Пушаннә кәленчепе стакансене хура хурләхән тәмми аине лартрә, помидор банкипе сәкәр чөллинә пурте йәтса кәчә, сийәнчи тумтирне уләштарса васқавлән тумланса тухрә.

— «Нитратсәр помидор» операци пусланчә, — сәвәнәснә пытараймарә Петёр. — Пулә тупрам, пирён сүл хәрринчи «Юманләх» кафеине вәтәр кило саккас патәм. Халех Виссари машинипе вәсгерсе кайса килетпәр...

— Ай-ай-й-ай, помидорә питә хакла ларатә-сәкә, — тәләнәтәп эпә.

Уқсаран хаклә мар, — сәвәнәснә сисет Петёр. — Халә эсә арәмупа пәрле пахчуна сыхла. Эпир халех таврәнәтпәр.

«Помидорә, помидорә», — тесе мәкәртатса Петёр вәрман хәррипе Виссарисен дачи патнелле тәвалла утрә.

Сүк, арәмпа юнашар тәрса тәпленсе еслеймерәм пахчара. Сәмәл машинәпа тухәмрах каялла сәвәнәснә та ситрәс Петёрпе Виссари. «Кәс-ха кунта. Кәнашламалли пур, — каллех йыхравлатә мана күршә. — Миравай канаш патән. Масштаб».

Сүтә икә таканара вәтә пулә купаланса выртатә. Пәринчен пәс мәкәрланса сәкленет. «Ку — пәсәрнәскер ёнтә, — шухәшларәм эпә. Ара, тутлә шәрши сәмсана ыррән кәтәклатә-ис. Тепәр таканинче — шәнтә пулә. Пәртан уйәрнә кашнинех, хушнә та каснә — тирпейленә ёнтә. Пулә шәршине сиссе сывәхри дачәсенчи йытәсем те вәрме пусларәс. Тащан чакак вәсәе килчә. Чакалатә анчах...

Ку хутәнче кәвайт сывәхне виçсән пухәнәтәмәр. Виссарипе пәрле тата пәчәкчә шура кушак ерсе килнә. Вәл унран хәпма пәлмест. Урисем айәпә чупкалатә-чупкалатә те ларатә, питне сәватә. Мәрлаткаласа, чее куçсәсемпе пулә таканисем сине

пәхса илет. Эпә вут сине типә туратсем пәрахкалатәп. Петёр банкәран кашәкпа помидор кәлара-кәлара вәлсәт. Стаканпа эрех тыттаратә. Пәлет хуә: сәйламасәр пёр есә те тәвас сүк. Тост пәрре: нитратсәр помидоршән! Мөнешкәл ыра кәмәллә-сәкә Петёр куçсәсем, мөнешкәл тәлейлә вәл! Виссари сәс есәмест, «Эпә руль умәнчә», — текелет. Вәл помидор лартмалли пулла курса чөлхине вәсех сүхатнә, каласәйми пулнә.

Пурте харәс есә күләнәтәмәр. Шәтәксен тәпне пәрер кәресә тәпрапа хутәштарнә тислөк хутәмәр, әшәтнә шыв витрешер ятәмәр. Халә Петёрен чөлхи тепәр хут салтәнса кайрә.

— Сәр сунче сәтмах тәватпәр, — йәран варрине тәрса, икә аллине сарса хучә вәл. — Часах грушәсем пиçсәсә, виноград сапакаланса сәкәнса тәрә, арбузсем сәвракаланәс. Сывә пултәр Де-Барао, Причард та Марглоб! Сарә-симәс-кәвак-хәрлә помидорсем...

Күршәри пахчәсәсем пирён сунчен куç илмәсчә. Сәнасах тәрәсчә те пәшәл пәтти пәсәрәсчә. Эпир те ёнтә чи яваплә есә пуçәнтәмәр. Кашни шәтәк тәпне шәннә пулә юнашар икшер хуратпәр, вәсем сине хәрәслә туса пиçнә пулә икшер пәрахатпәр. Есә вәресе тәрәтә!

— Вәйлә технологи, — сәвәнәснә пытараймасть Петёр. — Әслә технологи. Тәнлә...

«Помидорә, помидорә, тәми турә, тәми турә...», — юрә юрласа сип-симәс авәрлә помидорсен есәкәсене сәкәсә калла-малла хутларә вәл. Унтан эпир виçсәмәр те кашни помидор калчине питә асәрханса та юратса сәвра шәтәксене лартса тухрәмәр.

Кунәпә күршә пахчинче помидор йәранә сунче тәрмашса хытә ывәннә пулас, ним туйми сывәрнә. Есә мөнле вәсленә, киле епле ситнә — пач ас тәваймастәп. Сәвәнпа вырсарни кун ир-ирех вәрантәм та килте никама ним шарламасәр түрех дачәна вәс-тертәм.

Пыратәп хайхи вәрман хәрринчи сукмакпа вәсгерсе. Куратәп, күршә Петёр йәран тәрәх уткалатә. Тем, ёнерхи сәвәнәсә пит-куçсәнче паләрмасть те — хура пәләт тейән.

Сывәхнәх пытәм. Карта сине тайәнтәм. — Салам, Петёр, — тетәп. — Сап-салам!

Күршә мана курчә те ахәрсә-тулхәрсә кайрә. Аллине кәресә тытрә те сүлө-сүлө сәклерә.

— Вәлереп! Ни-трат-сәр помидор! Тәнккәв есә тутартән!

Питә тәләнәтәм. Петёр йытә-кушак таптаса хытарнә йәран сунче тәра паратә. Пёр симәс тәс ниçа курәнмасть. Сәрәпә туй тунә иккен кунта чөлхәсәр янаварсем! Ик-виçә тымар хуәкә сәс тәләххән выртатә...

Герман ЖЕЛТУХИН.

РЕКЛАМА ТАТА ПӘЛТЕРҮСЕМ

ПРОДАЮ

2. АКЦИЯ! Блоки керамзитобетонные 20х20х40 – 33 руб., 12х20х40 – 29 руб., 10х20х40 – 25 руб. Высокое кач-во. Доставка. Т. 89196543499.

3. АКЦИЯ! Кольца колодезные диам. 0,7 м, 1 м, 1,5 м. Д-ка манипулятором. Бурение. Т. 89196543499.

45. Песок, гравмассу, щебень. Д-ка. Т. 89196543499.

335. Гравмассу, песок, щебень. Доставка! Тел. 89050282225.

«ХРЕСЧЕН САССИ» Обществәпа политика хаҗачә Индекс 54838 Учредителә – ЧР Информаци политикин тата массәллә коммуникацисен министрстви, «Хыпар» Издательство сурчә» АУ	ДИРЕКТОР-ТӨП РЕДАКТОР – А.П. ЛЕОНТЬЕВ Редактор – Е.Н. НИКОЛАЕВА (тел. 56-34-63) Редакци адресә: Шулашкар, И. Яковлев пр., 13. Телефонсем: директор-төп редактор – 56-00-67, төп редактор сумә – 62-04-54, пәйсем – 56-34-63, 62-50-06, 28-86-68, реклама пәйә тел./факс – 28-83-70. Факс (8352) 62-50-06	www.hypar.ru, e-mail: atal-volga@mail.ru	Хаҗата 2013 сүлки раштав уйахән 10-мөшәнче Федерацин сыхәнә, информаци технологияй- семпә массәллә коммуникацисен сферинчи сәкәусәне пәхәнине сәнаса тәракан сәлжәбин Чәваш Республиканичи управлений ПИ ТУ 21-00305 ¹ регистрациленә. Хаҗата «Хыпар» Издательство сурчә» АУ техника центрәнче каләлән хәтәр оригинал- макетран «Чәваш ЕН» ИПК» АОУ типографиянче пичетленә. 428019, Шулашкар, И. Яковлев пр-чә, 13.	Графика 17 сөхетре ала пусмалла. 17 сөхетре ала пуçнә. Заказ 1801 Тираж 4422
* Рекламәпа пәлтерүсем.			Реклама тексчәсемпә пәлтерүсемшән вәсене паракансем яваплә.	